

Irena Masojć

 <https://orcid.org/0000-0001-7492-946X>

Vytautas Magnus University
Kaunas, Litwa

Jiří Muryc

 <https://orcid.org/0000-0002-2721-6093>

Ostravská univerzita
Ostrava, Republika Czeska

Czy mówisz po polsku, sąsiedzie? Potrzeby i oczekiwania Czechów i Litwinów wobec platformy do nauki języka polskiego polski.info

Dear Neighbour, Do You Speak Polish?
Needs and Expectations of Czechs and Lithuanians Towards
the Platform for Learning Polish polski.info

Abstract: In their article, Irena Masojć and Jiří Muryc present a multilingual e-learning platform www.polski.info. It is innovative, interactive and user-friendly. Its aim is to facilitate access to Information and Communication Technologies (ICT) for people with different skills, interests and needs. The platform uses modern ICT tools and allows students to learn the language from the very beginning, offering attractive exercises. It is available in several languages and caters to interested parties from many countries. The portal is designed for adults who want to learn Polish and expand their knowledge about Poland. It includes, among many things, Polish language courses at A1 and A2 levels (B1 level in preparation), a guide to Polish grammar, a dictionary with recordings of the correct pronunciation of individual words and phrases, tools for communicating with recipients and sharing posts on social networking sites. On the one hand, Masojć and Muryc refer to the broader context of the needs of potential users of this platform, especially in the area of statistics and the attitudes and recommendations of the European Union. On the other hand, they analyze prospective users' expectations on the basis of research conducted in two neighboring countries, the Czech Republic and Lithuania. The use of quantitative and qualitative methods in the analysis of survey data has allowed the scholars to determine and compare the needs of Czechs and Lithuanians when it comes to learning Polish and to show the extent to which the structure and content of the emerging e-learning platform will be able to meet them.

Keywords: the Polish language, teaching Polish as a foreign language, online teaching, Lithuania, the Czech Republic, the European Union

Abstrakt: W artykule autorzy prezentują wielojęzyczną platformę e-learningową www.polski.info. Jest ona innowacyjna, interaktywna i przyjazna dla użytkownika. Jej celem jest ułatwienie dostępu osobom o różnych umiejętnościach, zainteresowaniach i potrzebach do technologii informacyjno-komunikacyjnych (Information and Communication Technologies – ICT). Platforma korzysta z nowoczesnych narzędzi ICT i pozwala na naukę języka od samego początku, oferując atrakcyjne ćwiczenia. Jest tworzona w kilkunastu językach i dostępna dla zainteresowanych z wielu krajów. Portal jest przeznaczony dla dorosłych, którzy chcą uczyć się języka polskiego i poszerzać swoją wiedzę o Polsce. Obejmuje m.in.: kurs języka polskiego na poziomie A1 i A2 (w przygotowaniu poziom B1), przewodnik po gramatyce języka polskiego, słownik z nagraniem poprawnej wymowy poszczególnych słów i zwrotów, narzędzia do komunikacji z odbiorcami i udostępniania postów w ramach sieci społecznościowych. Z jednej strony autorzy odnoszą się do szerszego kontekstu potrzeb potencjalnych użytkowników tej platformy, zwłaszcza w obszarze statystyki, postaw i rekomendacji Unii Europejskiej. Z drugiej zaś strony analizują ich oczekiwania na podstawie badań przeprowadzonych w dwu sąsiadujących z Polską krajach – w Czechach i na Litwie. Zastosowanie w analizie danych ankietowych metody ilościowej i jakościowej pozwala ustalić i porównać potrzeby Czechów i Litwinów w zakresie nauki języka polskiego oraz pokazać, w jakim stopniu struktura i treści powstającej platformy e-learningowej będą w stanie je zaspokoić.

Słowa kluczowe: język polski, nauczanie języka polskiego jako obcego, nauczanie online, Litwa, Czechy, Unia Europejska

Uczenie się z wykorzystaniem Internetu jest jedną z najprostszych i najbardziej efektywnych form kształcenia; ma ono zastosowanie także w nauce języków. Interaktywna platforma e-learningowa polski.info pomaga poznać podstawy języka polskiego – online, efektywnie i za darmo. Została stworzona specjalnie dla cudzoziemców, którzy chcieliby zacząć mówić po polsku i dowiedzieć się więcej o Polsce – znajdują tutaj podstawowe informacje o życiu w tym kraju, polskich tradycjach i języku codziennej komunikacji. Materiały dostępne na polski.info pozwalają rozwijać sprawność komunikowania się w języku polskim, ułatwiają zrozumienie Polaków i ich życia, a ich opanowanie może nawet przyczynić się do zwiększenia szans na rynku pracy¹.

Znajomość języków obcych niesie ze sobą niezaprzeczalne korzyści. Język jest między innymi drogą do zrozumienia innych stylów życia, co otwiera z kolei przestrzeń dla tolerancji wobec różnych

¹ Platforma polski.info na poziomach A1 i A2 jest dostępna dla użytkowników od września 2020 roku. Projekt internetowego kursu języka polskiego polski.info jest nadal w budowie. Kursy są testowane w różnych krajach i kontekstach. Jednocześnie trwają prace nad przygotowaniem kursu na poziomie biegłości językowej B1 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego.

kultur. Umiejętności językowe ułatwiają ponadto znalezienie pracy, studiowanie i podróżowanie oraz pozwalają na komunikację międzykulturową. Unia Europejska jest instytucją wielojęzyczną, która promuje ideał jednej Wspólnoty o wielu kulturach i językach. W ramach dążenia do jego realizacji Komisja Europejska już w listopadzie 2005 roku przyjęła pierwszy komunikat zajmujący się kwestią wielojęzyczności (*Nowa strategia ramowa...*, 2005), czego efektem jest wskazanie trzech głównych celów polityki Komisji na rzecz wielojęzyczności – oprócz promowania zdrowej wielojęzycznej gospodarki oraz zapewnienia wszystkim obywatelom UE dostępu do unijnego prawa, procedur oraz informacji w ich własnym języku, to przede wszystkim zachęcanie do nauki kolejnych języków, a zwłaszcza języków sąsiadów.

Jeśli chodzi o kształcenie językowe, badania Eurobarometru *Europeans and their languages* [*Europejczycy i ich języki*] (z roku 2006 i 2012) pokazały, że kolejnymi najpopularniejszymi metodami uczenia się języków po formalnej edukacji są: samokształcenie oraz nauka w domu, np. razem z innymi członkami rodziny. Eurobarometr, a także większość innych instytucji badawczych i badań, jako jeden z najczęściej wymienianych powodów, dla których ludzie nie uczą się języków, wskazywały wysoki koszt lekcji z nauczycielem. Nauka języków stanowi jednak podstawę wszystkich europejskich strategii edukacyjnych: ukierunkowanych na edukację szkolną, kształcenie i szkolenie zawodowe lub edukację dorosłych. Państwa członkowskie powinny zatem dążyć do tego, by nauczanie i uczenie się języków obcych stawało się coraz bardziej skuteczne. W realizacji tego celu pomocne okazują się innowacyjne metody, w szczególności rozwój narzędzi do nauki języków opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (Information and Communication Technologies – ICT). Zwiększenie wykorzystania otwartych zasobów edukacyjnych (Open Educational Resources – OER) i uczenia się opartego na ICT może również zwiększyć jego efektywność i zapewnić rozwój kompetencji językowej przy niskich lub zerowych kosztach (*Europeans and their languages...*, 2006; *Europeans and their languages...*, 2012).

W tym kontekście projekt platformy polski.info ma na celu:

1. Osiągnięcie wysokiej jakości w zakresie nabywania przez użytkowników umiejętności i kompetencji: wspieranie osób fizycznych w nabywaniu i rozwijaniu kluczowych kompetencji – w tym umiejętności podstawowych, przekrojowych i miękkich, przedsiębiorczości, znajomości języków obcych i umiejętności cyfrowych. Celem platformy jest zwiększenie dostępu do materiałów do nauki języków opartych na ICT. Portal jest innowacyjny, interaktywny i przyjazny dla użytkownika. Umożliwia uczestnictwo osobom o różnych umiejętnościach, zainteresowaniach i potrzebach w zakresie ICT. Korzysta z nowoczesnych narzędzi ICT i pozwala dorosłym na naukę języka od podstaw, oferując atrakcyjne ćwiczenia. Jest tworzony w kilkunastu językach i dostępny dla kursantów z wielu różnych krajów². W ten sposób platforma stwarza okazję do nauki języka polskiego w dowolnym miejscu, czasie i całkowicie bezpłatnie. Jest skierowana do przedstawicieli wszystkich pokoleń – koncentruje się jednak głównie na kształceniu pozainstytucjonalnym dorosłych.
2. Promowanie i rozwijanie otwartych i innowacyjnych praktyk w erze cyfrowej poprzez opracowywanie materiałów i narzędzi edukacyjnych, a także działań wspierających skuteczne wykorzystanie ICT. Platforma zapewnia bezpłatny e-learning (materiały i narzędzia do nauki języka polskiego) i promuje naukę języka online poprzez różne kanały. Kształcenie online, które daje użytkownikom możliwość samodzielnego i swobodnego uczenia się, jest obecnie bardzo popularne.
3. Wspieranie włączenia społecznego: promowanie nauki języka polskiego, który jest też językiem mniejszości i językiem używanym przez wielu migrantów. W tych terminach mieści się również promowanie dialogu międzykulturowego w społeczeństwie europejskim oraz integracja migrantów w Polsce, a także Polaków za granicą (Pamuła-Behrens et al., 2019: 130–131).

² W kwietniu 2022 roku platforma obejmowała w sumie 22 mutacji językowych.

Szereg analiz przeprowadzonych w różnych państwach członkowskich UE wykazuje rosnącą potrzebę nauki języka polskiego. W *Study on Foreign Language Proficiency and Employability* [Studium biegłości w języku obcym i zdolności do zatrudnienia] polski znalazł się wśród siedmiu języków obcych najczęściej wymaganych przez pracodawców (Beadle et al., 2015: 27–28). W Wielkiej Brytanii i Irlandii zapotrzebowanie na naukę języka polskiego rośnie z różnych powodów. Wyniki brytyjskiego spisu powszechnego z 2011 roku pokazały, że polski stał się drugim językiem co do liczby użytkowników w kraju po języku angielskim. W rezultacie kursy polskiego są coraz bardziej popularne. Podobna sytuacja byłaby prawdopodobnie widoczna w innych krajach UE. Szacuje się, że np. w Niemczech i Austrii jest około 2 milionów polskich migrantów. Również w Polsce zwiększa się liczba migrantów z innych krajów. Statystyki ZUS z 2019 roku notują prawie 600 000 cudzoziemców zarejestrowanych w polskim systemie ubezpieczeń społecznych (*Cudzoziemcy w polskim systemie...*, 2019). Wraz ze wzrostem w Polsce liczby cudzoziemców o różnym statusie³ rośnie zapotrzebowanie na naukę języka. Ci zaś, którzy planują przyjechać do Polski, chcieliby zacząć uczyć się polszczyzny przed opuszczeniem swojego kraju (Pamuła-Behrens et al., 2019: 131).

Omawiany projekt witryny polski.info bazuje na wspólnie zidentyfikowanej potrzebie stworzenia kursu e-learningowego do nauki języka polskiego przy użyciu nowoczesnych narzędzi dydaktycznych. Nawet jeśli materiały do nauki polskiego są dostępne online, istnieją różne powody, dla których nie spełniają one tej potrzeby. Stroną najbardziej cenioną przez doświadczonych uczących się języków jest realpolish.pl. Funkcjonuje ona jednak tylko w języku angielskim, a ponadto nietradycyjna forma kursów sprawia, że nauka jest trudniejsza dla mniej doświadczonych osób. Podobnie w aplikacji „Duolingo” poznawanie polszczyzny jest możliwe tylko za pośrednictwem języka angielskiego. Inne wielojęzyczne platformy to popularne uniwersalne strony internetowe,

³ W tym kontekście trzeba wskazać migrację z Białorusi i przede wszystkim z Ukrainy na wiosnę 2022 roku, kiedy liczba migrantów dramatycznie wzrosła.

np. busuu.com lub babbel.com, które są technicznie aktualne, ale uczą wszystkich języków przy użyciu tych samych materiałów i dlatego nie można nazwać ich kursami. Obecnie dostępne „prawdziwe” kursy do nauki polskiego online są nieaktualne i prawdopodobnie rzadko realizowane przez użytkowników⁴. Pewien wyjątek stanowi kurs „Po polsku po Polsce” (<http://www.popolskupopolsce.edu.pl/>). Można oczywiście znaleźć także płatne kursy online prywatnych szkół językowych, np. e-polish (<https://e-polish.eu/nauczanie-jezyka-polskiego-online>) czy portal serii podręczników do nauki języka polskiego jako obcego „POLSKI krok po kroku” (Pamuła-Behrens i in., 2019: 133).

Opracowanie platformy polski.info dzięki ponadnarodowej i międzysektorowej współpracy pozwala tworzyć kurs z bardziej europejskiej perspektywy. Dzięki temu jest on mniej związany z kulturą i mniej specyficzny dla języka, a zatem łatwiejszy w adaptacji do tłumaczenia na dodatkowe języki po zakończeniu cyklu projektowego. Kurs przeznaczony jest dla osób dorosłych uczących się polszczyzny od podstaw na poziomie A1, A2 i B1⁵. Doświadczenia zdobyte podczas realizacji istniejących e-kursów językowych pokazują, że w trakcie samokształcenia online wśród studentów popularne jest podejście komunikacyjne (dotyczące np. postępów gramatycznych) i że wolą oni większą liczbę krótszych lekcji niż dłuższych i bardziej kompleksowych. Poszczególne jednostki lekcyjne obejmują zatem sekcje gramatyczne, ćwiczenia interaktywne, nowe słownictwo z wymową, pliki audio i teksty. Wszystkie wyrazy zostały połączone z wbudowanymi słownikami, które zapewniają natychmiastowe tłumaczenie słów i dostęp do przykładowych zdań. Zgodnie z opisem poziomów biegłości językowej według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego struktura kursu jest następująca:

⁴ Trzeba jednak zaznaczyć, że sytuacja bardzo dynamicznie się rozwija i w Internecie pojawiają się kolejne możliwości uczenia się języka polskiego jako obcego, przy czym osobną uwagę warto poświęcić także sieciom społecznościowym.

⁵ Kursy na poziomie A1 i A2 powstawały w okresie od września 2017 do sierpnia 2020 roku. Od września 2020 roku są kontynuowane prace nad kursem na poziomie B1. Termin ich zakończenia jest planowany na sierpień 2023 roku.

1. kurs fonetyki (A0) dla początkujących;
2. kurs gramatyki języka polskiego;
3. 22 sekwencje z 10–12 ćwiczeniami dla poziomu A1, 20 sekwencji dla poziomu A2, 30 sekwencji dla poziomu B1; w każdej sekwencji kursu znajdują się:
 - dialog – z ćwiczeniami do czytania i słuchania (na poziomie B1 również dodatkowo tekst informacyjny);
 - słownictwo i zwroty przydatne w komunikacji;
 - ćwiczenia gramatyczne związane z tekstem (funkcjonalne) wraz z komentarzem gramatycznym (tzw. kapsuły gramatyczne);
 - komentarze na temat kontekstu kulturowego (tzw. kapsuły kulturowe).

Podstawę każdej sekwencji stanowi tekst (dialog). Odwołanie się do prawdziwych sytuacji komunikacyjnych ułatwia użytkownikom przyswajanie języka codziennego, dostosowanego do ich kompetencji językowych. Sytuacje te dotyczą takich tematów, jak np.: pierwszy dzień w pracy, umawianie się na spotkanie, szukanie mieszkania, rozmowa kwalifikacyjna, zakupy w sklepie internetowym. Teksty są odpowiednio dobrane do potrzeb osób początkujących. Poziom trudności materiału sprawdzany jest nie tylko podczas testów ze studentami, lecz także przez twórców kursu. Wszystkie ćwiczenia w sekwencji są ściśle związane z interakcją przedstawioną w dialogu. Uczestnicy kursu mogą doskonalić swoje umiejętności komunikacyjne poprzez budowanie i rozwijanie kompetencji gramatycznych i leksykalnych. Platforma jest przyjazna dla osób uczących się samodzielnie – sekwencje mają podobną strukturę, a nowe słownictwo jest powiązane z tekstem, dzięki czemu użytkownik łatwo przyzwyczaja się do wykorzystywanych rodzajów ćwiczeń. Wpływa to na zwiększenie postępów w zakresie poziomu umiejętności językowych i komunikacyjnych.

Struktura i treść kursu w pewnym stopniu uwzględniają oczekiwania potencjalnych użytkowników, które zostały ustalone na podstawie analizy potrzeb uczących się języka polskiego jako obcego i drugiego przeprowadzonej na przełomie 2017 i 2018 roku w każdym kraju

partnerskim. Większość oczekiwań wobec omawianej platformy była zbieżna we wszystkich krajach, choć w poszczególnych przypadkach ujawniały się pewne różnice wynikające z uwarunkowań społecznych, ekonomicznych i kulturowych. Interesującym podsumowaniem zrealizowanego projektu może być porównanie odpowiedzi uzyskanych w dwu sąsiadujących z Polską krajach – w Czechach i na Litwie⁶.

W badaniach na Litwie udział wzięło 78 respondentów zasadniczo należących do trzech grup wiekowych (19–25, 26–40 i 41–65 lat), które umownie będą nazywane odpowiednio: młodszą, średnią i starszą. Najliczniej reprezentowana była grupa młodszą (45%), w której skład wchodziłi studenci wileńskich uczelni wyższych (Uniwersytetu Wileńskiego, Litewskiego Uniwersytetu Edukologicznego, Akademii Sztuk Pięknych i Seminarium Duchownego im. św. Józefa w Wilnie), uczący się języka polskiego w sposób sformalizowany w ramach lektoratów obowiązujących w programie studiów. Przedstawiciele grupy średniej (24,5%) i starszej (27%) uczyli się polszczyzny (lub chcieli się uczyć) na kursach językowych bądź indywidualnie. W dwu ostatnich przypadkach były to osoby poszerzające różne kompetencje zawodowe, m.in. językowe, lub takie, w których działalności zawodowej pojawiła się potrzeba posługiwania się językiem polskim. Wiele z nich z polszczyzną zetknęło się dopiero w wieku dojrzałym. Zróżnicowanie wiekowe uczących się polskiego odzwierciedla tendencje współczesnej edukacji, zakładające, że nauka języków jest nie tylko zadaniem szkół i uczelni wyższych, lecz także celem kształcenia ustawicznego dorosłych. Należy zwrócić uwagę, że badania zostały przeprowadzone w litewskiej stolicy, której mieszkańcy według wyników analiz socjolingwistycznych z lat 2007–2009 wykazują największe na Litwie zainteresowanie nauką języków obcych (Vilkienė, 2010: 60).

Po czeskiej stronie w badaniach uczestniczyło 88 osób pochodzących z terenu Zaolzia. Reprezentowały one głównie grupę młodszą (41%) i średnią (43%), zdecydowanie mniej było osób w wieku dojrzałym

⁶ Szczegółowa analiza odpowiedzi litewskich respondentów w szerszym kontekście społecznym została przedstawiona w: Masoit, 2018.

(16%). O takiej przynależności wiekowej czeskich respondentów zdecydowało to, że pokazałą ich liczbę stanowili studenci Uniwersytetu Ostrawskiego, studiujący w trybie zaocznym na kierunku język polski dla biznesu (cz. Polština ve sfěře podnikání). Pozostali ankietowani znajomość polszczyzny wynieśli z kursów językowych lub kontaktów społecznych.

Przeważająca część respondentów z Litwy umieściła siebie na poziomie początkującym A1 (58%) i A2 (20%). Znacznie mniej było użytkowników średnio zaawansowanych (B1 – 9%, B2 – 4%) oraz zaawansowanych (C1 – 4%), tylko jedna osoba zaznaczyła poziom C2. Zatem większość ankietowanych to osoby rozpoczynające naukę języka polskiego, których zainteresowanie platformą internetową pozwalającą samodzielnie utrwalać podstawy polszczyzny jest duże. Niebezzasadne jest przypuszczenie, że większość nowych kursantów może zaprzestać nauki na poziomie A1 lub A2, ponieważ sednem wdrażanej przez Radę Europejską idei wielojęzyczności jest nie to, aby w stopniu doskonałym opanować kolejne języki, lecz by w każdym z nich zdobyć podstawowe sprawności, które będą kształtowały bogatą zintegrowaną kompetencję wielokulturową.

W Czechach poziom znajomości języka polskiego wśród potencjalnych odbiorców kursu online był bardziej zróżnicowany: ponad połowa respondentów przypisała sobie poziom A1 (30,5%) i A2 (22,5%), jednakże część osób oceniła swoje umiejętności językowe znacznie wyżej: B1 (8%), B2 (14,8%), C1 (9%), C2 (14,5%). Lepsza znajomość polszczyzny wśród Czechów zamieszkujących Zaolzie wynika z przyczyn zarówno społecznych, jak i lingwistycznych. Bliskość granicy z Polską sprzyja kontaktom transgranicznym i osobistym, a podobieństwo języków słowiańskich dzięki interferencji pozytywnej – ich szybszemu opanowaniu.

Na Litwie na motywacje uczenia się języka polskiego wpływ mają nieco inne uwarunkowania społeczne – ogólnokulturowe, zawodowe lub komunikacyjne. Najwięcej respondentów (35%) wyjaśniło, że studiują i/lub w ogóle lubią poznawać nowe języki. Można przypuszczać, że są to osoby, którym w przyszłości znajomość tego języka nie będzie potrzebna, a opanowanie podstaw polszczyzny będą traktowali jako

swego rodzaju przygodę. Inne dwie większe grupy uczestników badania przejawiały bardziej pragmatyczne motywacje. Spośród ankietowanych 31% przyznało, że znajomość języka polskiego jest im potrzebna w pracy, często w kontaktach z partnerami z Polski. Są to osoby bardzo zmotywowane, najczęściej uczące się języka w ramach kursów organizowanych przez różne instytucje, które w celu przyspieszenia nauki chętnie korzystałyby z platformy internetowej. W przypadku 15% respondentów wybór języka polskiego był zdeterminowany potrzebami komunikacyjnymi – chęcią porozumiewania się z członkami rodziny, przyjaciółmi i znajomymi.

Czescy badani często wskazywali nie jeden, lecz kilka powodów podejmowania nauki języka polskiego. Mimo że 46% spośród nich zaznaczyło, że studiuje polski / uczy się polskiego, aby poszerzać swoje kompetencje ogólnokulturowe, bardziej istotne dla Czechów były motywacje pragmatyczne. Dla 52% ankietowanych znajomość polszczyzny potrzebna jest w życiu zawodowym. Wielu respondentów w poznawaniu języka widzi wymierne korzyści komunikacyjne (41% zaznaczyło odpowiedź *Mieszkam niedaleko granicy z Polską*, a 14% – *Planuję wyjazd do Polski*). W wynikach badania na Zaolziu dały o sobie znać również względy uczuciowe, ponieważ aż 22% zainteresowanych nauką polskiego przyznało, że ich przodkowie pochodzą z Polski. Wydaje się, że internetowa platforma dydaktyczna byłaby niezwykle pomocna dla osób nie zawsze mających możliwość podjęcia nauki w sposób zorganizowany i nastawionych na zdobywanie umiejętności komunikacyjnych, ponieważ pozwala łączyć przyswajanie języka w naturalnym środowisku z samodzielnym doskonaleniem własnych kompetencji językowych.

Badano również preferencje użytkowników dotyczące organizacji nauczania, które w obu państwach okazały się podobne. Zdecydowana większość respondentów litewskich (61,5%) oraz czeskich (57%) przyznała, że najbardziej skuteczne jest łączenie pracy z nauczycielem i samodzielnej nauki na platformie internetowej. Prawie jedna trzecia ankietowanych na Litwie (31%) i w Czechach (28%) pierwszeństwo oddała tradycyjnym zajęciom w audytorium. Tylko 4% litewskich i 9% czeskich uczestników badania chciałoby się uczyć jedynie za pomocą Internetu.

Odpowiedzi pokazują, że rola lektora w nauce języka obcego nadal pozostaje bardzo ważna, szczególnie na etapie początkującym, gdy adept styka się z problemami wymowy i gramatyki, w których rozwiązaniu może pomóc tylko nauczyciel. Również pewne formy pracy w klasie (praca w parach, zmiana ról komunikacyjnych itp.) są zbliżone do autentycznych sytuacji komunikacyjnych. Większość uczących się uważa jednak, że platforma internetowa jest dodatkowym narzędziem, dzięki któremu w każdej chwili można sprawdzić informację gramatyczną czy utrwalić nawyki językowe.

Można by sądzić, że tradycyjne metody nauczania preferowane są przez osoby starsze, natomiast młodzież jest bardziej otwarta na nowości technologiczne. Wyniki ankietowania jednak korygują ten pogląd. Łączenie zajęć lekcyjnych z realizowaniem kursu na platformie internetowej jako najbardziej wydajną formę uczenia się wybrało przede wszystkim starsze (71,5%) i średnie (68,5%) pokolenie Litwinów. Za tym sposobem nauki opowiedziało się tylko 57,5% przedstawicieli młodszego pokolenia, które jest bardziej przyzwyczajone do nauczania sformalizowanego i dlatego nieco częściej (31,5%) wskazywało wyłącznie zajęcia lekcyjne niż pokolenie starsze (28,5%) oraz średnie (26,5%). Rozbieżność procentowa między różnymi grupami wiekowymi w Czechach była mniejsza, jednakże odzwierciedla podobne tendencje. Kurs internetowy jako doskonałe wsparcie nauki z lektorem traktowali przede wszystkim przedstawiciele średniej (60,5%) oraz starszej (57%) generacji, nieco rzadziej tę opcję zaznaczali ludzie młodzi (52,5%). Liczby te świadczą o tym, że bardziej zmotywowani respondenci w wieku zawodowym są w większym stopniu skłonni do stosowania różnych sposobów nauki jednocześnie, a zatem to głównie oni powinni być postrzegani jako potencjalni użytkownicy platformy internetowej polski.info.

W odpowiedzi na pytanie, co dla uczących się byłoby najważniejsze w kursie internetowym, należało ocenić znaczenie poszczególnych jego elementów w skali: *bardzo ważne*, *ważne* (te odpowiedzi zostały zsumowane jako *ważne*), *w pewnym stopniu ważne*, *zupełnie nieważne*, *nie wiem*.

Za najistotniejsze elementy internetowego kursu języka polskiego, oznaczone jako *ważne* przez ponad 90% ankietowanych, w obu sąsiednich

krajach (dalej: Czechy – Cz, Litwa – L) zostały uznane: 1) klarownie i wyczerpująco opisana gramatyka (Cz – 97,5%; L – 95%); 2) dobrej jakości słownik (Cz – 95,5%; L – 93,5%); 3) dużo ćwiczeń przeznaczonych do utrwalenia poznanego materiału (Cz – 92%; L – 92%); 4) teksty/dialogi przeznaczone do nauki (Cz – 87,5%; L – 93,5%). Wszystkie wymienione narzędzia ściśle wiążą się z nabywaniem sprawności komunikacyjnych i ich utrwalaniem. Nieco zaskakujące może wydawać się tak duże zapotrzebowanie na usystematyzowany kurs gramatyki.

Jak wiadomo, rola wiedzy gramatycznej i sposobów jej wprowadzania w glottodydaktyce jest kwestią dyskusyjną. W tradycyjnym paradygmacie dydaktycznym przekazywanie usystematyzowanej wiedzy gramatycznej było podstawową metodą nauczania, jednakże w ostatnich dziesięcioleciach XX wieku metodyka się zmieniła, ponieważ przewagę zdobyło ukierunkowanie komunikacyjne. Gramatyki zaczęto nauczać w sposób funkcjonalny, łącząc poszczególne formy gramatyczne z tematem lekcji lub sytuacją komunikacyjną, bez zwracania uwagi na systemowość deklinacji czy koniugacji. Wyniki ankiety pokazują, że niezależnie od sposobu postrzegania gramatyki respondenci różnych generacji wiedzę gramatyczną traktują jako fundament umiejętności komunikacyjnych. Wpływ na taki stan rzeczy mogą mieć czynniki zarówno lingwistyczne, jak i psychologiczne. Języki ojczyste respondentów (czeski i litewski) łączy z językiem polskim podobieństwo typologiczne (wszystkie należą do typu fleksyjnego, w którym występuje bardzo rozbudowana morfologia) i wspólne kategorie gramatyczne (np. rodzaj, liczba i przypadek w rzeczownikach). Znaczenie i funkcja składniowa każdej formy lepiej się ujawniają w usystematyzowanym paradygmacie, dlatego nawet podczas nauki języka obcego metodą komunikacyjną pożądana jest znacznie szersza perspektywa gramatyczna. Należy przy tym uwzględnić, że chodzi o naukę kolejnego języka obcego, w którym to procesie uczący się mogą odwoływać się do posiadanej wiedzy językowej (również gramatycznej). W tym przypadku duże znaczenie mają świadomie stosowane przez nich strategie kognitywne: porównywanie jednostek leksykalno-semantycznych i struktur gramatycznych, odkrywanie podobieństw i różnic między przyswajającym językiem a językami

poznanyymi wcześniej czy też samodzielne poszukiwanie zasad obowiązujących w nowym języku (Zawadzka, 2012: 11). Wyjaśnia to oczekiwania przyszłych użytkowników platformy, którzy mimo że oddają pierwszeństwo komunikacyjnemu wymiarowi języka, za istotne narzędzie dydaktyczne uznają klarownie przekazywaną wiedzę gramatyczną.

Mniej znaczącą rolę w internetowym kursie języka polskiego respondenci przypisali materiałom wizualnym. Zapotrzebowanie na nie zostało ocenione następująco: 1) wideo (filmiki z dialogami) (Cz – 66%; L – 82%); 2) dodatkowe materiały wzrokowo-słuchowe przeznaczone do czytania i przeglądania (Cz – 82,9%; L – 80%); 3) atrakcyjne ilustracje przeznaczone do wyjaśnienia tekstów i ćwiczeń (Cz – 55,5%; L – 66,5%). Odpowiedzi wskazują, że uczestnicy badania nie przeceniają skuteczności różnych materiałów multimedialnych w nauce języka obcego. Niezbyt atrakcyjne dla ankietowanych okazały się: 1) informacje o kulturze i życiu w Polsce (Cz – 62,5%; L – 63%); 2) dostępne na platformie fora i komunikatory (Cz – 54,5%; L – 54%). Pytani nie przywiązywali dużej wagi do interaktywnych narzędzi portalu oraz możliwości komunikowania się osób uczących się języka.

Oczekiwania potencjalnych użytkowników platformy polski.info w obu krajach najbardziej różniły się w zakresie potrzeby dostępności tekstów na temat biznesu, przykładów umów itp. (Cz – 71,5%; L – 47,5%). Rozbieżne opinie wynikały z różnych motywów podjęcia nauki na różnych poziomach zaawansowania. Respondenci z Litwy reprezentowali głównie poziom początkujący, na którym umiejętności językowe sprowadzają się do porozumiewania się w standardowych sytuacjach komunikacyjnych na temat spraw codziennych. Natomiast znajomość języka polskiego u respondentów czeskich była znacznie lepsza, dlatego interesowała ich również tematyka specjalistyczna.

Porównanie potrzeb przyszłych czeskich i litewskich użytkowników platformy internetowej pokazuje, że mimo różnych języków wyściowych, zróżnicowanego stopnia znajomości polszczyzny, nieznacznie rozbieżnych uwarunkowań społeczno-ekonomicznych i motywów podejmowania nauki – ich oczekiwania są dość podobne. Podstawowym celem respondentów jest komunikacja w sytuacjach codziennych i zawodowych,

co można osiągnąć poprzez kształtowanie umiejętności recepcji i produkcji językowej. Użytkownicy platformy chcieliby jednak mieć dostęp do usystematyzowanej wiedzy gramatycznej, aby uświadomić sobie strukturę opanowywanego języka i móc porównywać jej składniki z elementami gramatycznymi innych poznanych wcześniej języków.

Najbardziej zmotywowaną do nauki grupą są osoby w wieku zawodowym, dla których znajomość polszczyzny jest potrzebna w sferze profesjonalnej. To właśnie ich należy postrzegać jako potencjalnych użytkowników tworzonej platformy, ponieważ preferowaną przez nich formą uczenia się jest właśnie łączenie tradycyjnych lekcji z samodzielną nauką w Internecie.

Literatura

- Beadle S. et al., 2015, *Study on Foreign Language Proficiency and Employability – Final Report*, European Commission, Brussels.
- Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych*, ZUS, 2019, <https://www.zus.pl/documents/10182/2322024/Cudzoziemcy+w+polskim+systemie+ubezpiecze%C5%84+spo%C5%82ecznych.pdf> [dostęp: 20.10.2021].
- Europeans and their languages: Special Eurobarometer 243*, 2006, europa.eu, 02/2006, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/518> [dostęp: 20.10.2021].
- Europeans and their languages: Special Eurobarometer 386*, 2012, europa.eu, 06/2012, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1049> [dostęp: 20.10.2021].
- Masoit I., 2018, *Lenkų kalbos mokymo(si) perspektyvos Lietuvoje: poreikių analizė*, „Žmogus ir žodis”, nr 20 (1), s. 62–74, <https://doi.org/10.15823/zz.2018.13>.
- Nowa strategia ramowa w sprawie wielojęzyczności. Komunikat komisji do Rady, Parlamentu europejskiego, Komitetu ekonomiczno-społecznego oraz Komitetu Regionów*, eur-lex.europa.eu, 22.11.2005, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005DC0596&from=FR> [dostęp: 20.10.2021].
- Pamuła-Behrens M. et al., 2019, *Polish Online – Polish Language and Culture for Adult Learners*, „Studia Slavica”, XXIII/2, s. 129–137.

Vilkienė L., 2010, *Daugiakalbystė didžiuosiuose Lietuvos miestuose*, in: *Miestai ir kalbos*, ed. M. Ramonienė, Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius, s. 27–68.

www.polski.info [dostęp: 20.10.2021].

Zawadzka A., 2012, *Jak nauczać języka polskiego jako kolejnego obcego?*, w: *(Nie)swój język polski. Nowe horyzonty w językoznawstwie stosowanym*, red. B. Skowronek, Wydawnictwa Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków, s. 9–20.

IRENA MASOJĆ – PhD, associate professor, Department of Modern Didactics, Academy of Education, Vytautas Magnus University, Kaunas, Lithuania / doc. dr, Katedra Nowoczesnych Dydaktyk, Akademia Edukacji, Uniwersytet Witolda Wielkiego, Kowno, Litwa.

Research interests: sociolinguistics, language contacts, methodology of teaching Polish. Her sociolinguistic interests are mainly related to the functioning of the Polish language in the conditions of multilingualism and multiculturalism. The most important book publications in this field: *Regionalne cechy systemu gramatycznego współczesnej polszczyzny kulturalnej na Wileńszczyźnie* [*Regional Features of the Grammatical System of Contemporary Polish Cultural Language in the Vilnius Region*] (Warsaw 2001), co-authored with Janusz Rieger and Krystyna Rutkowska *Słownictwo polszczyzny gwarowej na litewski* [*Dialectal Vocabulary of Polish in Lithuanian*] (Warsaw 2006). Author of numerous articles on specific forms of address in Lithuanian Polish. Co-editor of volumes from the publication series *Tożsamość na styku kultur* [*Identity at the Crossroads of Cultures*] (Vilnius 2008, 2011, 2016, 2021).

Zainteresowania naukowe: socjolingwistyka, kontakty językowe, metodyka nauczania języka polskiego. Jej zainteresowania socjolingwistyczne wiążą się głównie z problematyką funkcjonowania języka polskiego w warunkach wielojęzyczności i wielokulturowości. Najważniejsze publikacje książkowe z tego zakresu: *Regionalne cechy systemu gramatycznego współczesnej polszczyzny kulturalnej na Wileńszczyźnie* (Warszawa 2001), we współautorstwie z Januszem Riegerem i Krystyną Rutkowską *Słownictwo polszczyzny gwarowej na Litwie* (Warszawa 2006). Autorka licznych artykułów o specyfice form adresatywnych w polszczyźnie litewskiej. Współredaktorka tomów z cyklu *Tożsamość na styku kultur* (Wilno 2008, 2011, 2016, 2021).

E-mail: irena.masoit@vdu.lt

JIŘÍ MURYC – PhD, Department of Slavic Studies, University of Ostrava, Ostrava, Czech Republic / PhDr., PhD, Katedra Slawistyki, Uniwersytet Ostrawski, Ostrawa, Czechy.

Doctor of humanities in linguistics, lecturer at the Department of Polish Studies at the Department of Slavic Studies at the University of Ostrava. Author and co-author of two monographs: *Obecné a specifické rysy polsko-české interference na českém Těšínsku* (Ostrava 2010), *Církevní diskurs v širším společensko-historickém kontextu českého Těšínska* (Ostrava 2013), author of several texts published in magazines and many-author books in the Czech Republic, Poland and abroad. He manages and participates in research projects carried out both at the University of Ostrava and in cooperation with other centers in the Czech Republic and EU member countries. Research interests: sociolinguistics, multilingualism, language contacts, multiculturalism on the Czech-Polish borderland, comparative grammar of Polish and Czech, oral and written translation. Teacher of Polish as a foreign language and translator from Polish.

Doktor nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, pracownik w Zakładzie Polonistyki Katedry Slawistyki Uniwersytetu Ostrawskiego. Autor i współautor dwu monografii: *Obecné a specifické rysy polsko-české interference na českém Těšínsku* (Ostrava 2010), *Církevní diskurs v širším společensko-historickém kontextu českého Těšínska* (Ostrava 2013), autor kilkunastu tekstów publikowanych w czasopismach oraz w tomach zbiorowych w Czechach, Polsce i za granicą. Kieruje projektami badawczymi realizowanymi zarówno na Uniwersytecie Ostrawskim, jak i we współpracy z innymi ośrodkami w Czechach i krajach Unii Europejskiej oraz bierze w nich udział. Zainteresowania naukowe: socjolingwistyka, wielojęzyczność, kontakty językowe, wielokulturowość na pograniczu czesko-polskim, gramatyka porównawcza języka polskiego i czeskiego, przekład ustny i pisemny. Lektor języka polskiego jako obcego i tłumacz z języka polskiego.

E-mail: jiri.muryc@osu.cz